

KAZANÇ VERGİSİNDEN MÜSTESNA OLAN EV SANATLARI ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

İstanbul Defterdarlığı Temyiz Komisyonunun ittihaz ettiği 14.6.1946 tarihli ve 2615 sayılı kararda dâvalı Satvo Kiryakidis'in vaziyetini 2395 sayılı kanunun üçüncü maddesinin yedinci fıkrasına dahil ev sanatlarından saymasını kanuna aykırı bularak bu kararın bozulmasını istemektedir.

Dâvalıya tebliğat yapılmış ise de süresi içinde cevap vermemiştir.

Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını isteyen Defterdarlık ev sanatları erbabı ile evinde icrayi sanat edenleri birbirinden ayırmak lâzımgeldiğini beyan ediyor, fakat bu ayırmanın hangi kanunî esasa göre yapılacağını bildirmiyor.

Yalnız ("ev sanatları erbabı" tâbiri ile evlerinde çalışan işçiler kastediliyor ve bu mefhum ancak işçilik hudut ve şumülü içinde mütalâa edilir. Bu gibi şahıslar müşteri vaziyetinde olan kimselerle alâka ve temasta değildirler.) tarzında mesnedi meçhul bir kıstas ile ihtilâfın lehine hallini temin etmek istiyor.

Bu mülâhazalardan da anlaşıldığı üzere "ev sanatları erbabı" ünvanı altında hangi sanatlar erbabının toplanması icabettiğini gösteren kanunî bir tarif yoktur.

Vaziyet böyle olunca bir taraftan 2395 sayılı Kanunun üçüncü maddesinin yedinci fıkrasındaki unsurları araştırmak suretiyle bu vergiden istisna hükmünü çerçevelemek, diğer taraftan kazaî içtihatlarla bu çerçevenin sağlamlığı derecesini mürakabe etmek lâzımdır. Ancak bu tarzda bir buluş ve muayeneden sonra dâvanın haklı veya haksız olduğunu anlayabiliriz.

Şimdi bahis mevzuu yedinci fıkradaki istisnanın mevcudiyeti şartlarını araştıralım:

- 1) İşçi kullanmamak,
- 2) Kendine veya başkalarına ait malzemeyi,
- 3) Bizzat veya birlikte oturan ailesi efradı ile,
- 4) El ve ayakla veya bedenî kuvvetle işler makine ve tezgâhlarda,
- 5) Çalışan ev sanatları erbabı ve birlikte oturan ailesi efradı olmak.

Esas teşkilâtı bakımından cümlede beş unsur nazara çarpılmaktadır.

Defterdarlığın dayandığı "ev sanatları erbabı" tâbirinin ne demek olduğu hakkındaki mülâhazanın, fıkranın "kendine veya başkalarına ait malzemeyi" şeklindeki 2 numaralı kısmı ile imtizaç edemediği anlaşılıyor. Çünkü kendi malzemesini imâl ederek satan kimsenin vaziyeti işçilik hudut ve şümülü içinde kalmaz, bu tarzda çalışan kimse yalnız işçiliğin mesuliyeti ile karşılaşmaz; sermaye yatırarak tedarik ettiği malzemeden imâl eylediği malın satışından doğacak bütün neticeler de kendi mameleki üzerinde tesirini gösterir. Bu sebeple böyle bir kimsenin faaliyetini işçilik, kendisini de işçi diye vasıflandırmaya imkân görülemez; iktisadî mânasıyla bu faaliyete bir teşebbüs, bu faaliyeti idare eden kimseye müteşebbis demek zaruridir.

Defterdarlığın Maliye Bakanlığının tamimlerine dayanan "ev sanatları erbabı" istilahının çerçevesini daraltmaya matuf bu anlayışı yedinci fıkranın sarıh olan "kendine ... ait" ibaresi önünde kıymet ifade etmez bir hâle gelince "ev sanatları" tâbirinin mânasını araştırmaya devam etmek iktiza eder.

Ev sanatları mevzuu ile ilgili Danıştay tarafından (daire 4) ittihaz edilen müteaddit kararlar ev sanatlarının neden ibaret olduğunu tâyin ve tesbite yarayacak bir tarif istihracına elverişli değildir.

Bazan bir trikotaj makinesi ile yardımcı kullanmaksızın evinde örgü işleri yapan şahıs bu istisna hükmünün içinde mütalâa edilmiş (d. 4. E. 39/100 Karar 2981), bazan evinde bir ticarethane için kasket diken kimse istisna dışında telâkki olunmuş (d. 4. E. 38/2926 K. 4108), bazan da nafakasını temin için kendi evinde yalnız başına bazı kimselerin elbiselerini dikenler istisna edilenler arasında görülmüştür.

Daha yeni bir kararında da Dördüncü Daire (E. 46/1883 K. 46/3572) "2395 Sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin 7 inci fıkrasıyla kazanç vergisinden istisna edilen mükellefler ev sanatları erbabı olup terzilik ise ev sanatlarından madut bulunmadığı cihetle mükellefin vergi ile teklifi yerinde olduğu gibi terzilik yaptığı itiraz komisyonunca mahallen yapılan incelemeden anlaşıldığından terzilik yapmadığı yolundaki def'i de varit değildir," demek suretiyle terziliği ev sanatlarından saymamıştır.

Bu inceleme ile kazaî içtihatlardan "ev sanatları" tâbirinin sahasını tahdit eden çerçeveyi çizmeğe elverişli bir netice çıkarılamıyacağı kanaati ve bunun neticesi olarak istisnanın sınırlarını çizmek için 7 nci fıkradaki unsurlara dönnek lüzumu hasıl olmaktadır.

Bu unsurların hepsi birden mevcut olan hâllerde istisna hükmünü tatbik etmek lâzımdır.

Dâvalının faaliyetinde bu unsurların hepsi birden aynı zamanda mevcuttur. Maliye Bakanlığınca terzilerin ev sanatları erbabından sayılmıyacağı hakkında teşkilâtına tamim suretiyle tebliğ eylediği düşünce kanaatimizce kanunun hükmünü mesnetsiz olarak daraltmak, diğer cephesinden bakılınca kanunsuz vergi ihdas etmek gibi bir netice verir. Anayasanın sarîh hükmü (madde 85) karşısında bu türlü tefsirlere idare makamlarının hakkı yoktur.

Maliye Bakanlığının görüş tarzı ilmî esaslara da aykırıdır. Umumî olarak iktisat ilminde kabul edilen "ev sanatları" mefhumu bir aile reisinin ailesi efradının yardımı ile işçi kullanmaksızın icra ettiği sanatlara denir. (Camille Perreau, Cours d'Economie Politique; üçüncü tab'ı, birinci cild, sahife 236 - 238.) Kanunumuz hemen hemen tamamen ilmî tarif ve tasniflerden mülhem olarak yedinci fıkrayı inşa etmiştir, denebilir. Aile efradının yardım edenlerinin "birlikte oturanlar" kaydı ile bağlanması "işçi kullanmaksızın" kelimeleri ile karakteri çizilen "ev sanatları" mefhumunun bozulmasını önlemek içindir. Hemen bütün iktisat kitaplarında "ev sanatları" icra edilen sanatların nevi ile değil sanatların icra şartlarına göre taayyün eden bir müessese olarak kabul etmiştir.

Bu mülâhzalara binaen dâvanın reddi lâzımgeleceği düşünülmektedir.

Kemal Galip BALKAR